

Sygn. akt I C 994/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 października 2021 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie – I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący sędzia SO Przemysław Jagosz

Protokolant sekr. sąd. Anna Szczepanek

po rozpoznaniu w dniu 18 października 2021 r., w O., na rozprawie,

sprawy z powództwa **D. S. i I. S.**

przeciwko (...) **Bank (...)** z siedzibą w W.

o zapłatę

I. oddała powództwo;

II. zasądza od powodów na rzecz pozwanego zwrot kosztów procesu w kwocie 10 817 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.

Sygn. akt I C 994/20

UZASADNIENIE

Strona powodowa wniosła o:

1. zasądzenie od pozwanego kwot 74 931,29 złotych polskich (PLN) i 58 506,44 franków szwajcarskich ((...)) lub 27 731,59 PLN i 58 506,44 CHF w ten sposób, że:

a) na rzecz powoda ad. 1 kwoty 37 465,65 PLN i 29 253,22 CHF lub 13 865,80 PLN i 29 253,22 CHF z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 13.09.2019 r. do dnia zapłaty,

b) na rzecz powódki ad. 2 kwoty 37 465,65 PLN i 29 253,22 CHF lub 13 865,80 PLN i 29 253,22 CHF z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 13.09.2019 r. do dnia zapłaty,

tytułem zwrotu nienależnych świadczeń spełnionych przez powodów na rzecz pozwanego w okresie od 28.08.2009 r. do 17.07.2019 r. w związku z wykonywaniem umowy kredytu nr (...) sporządzonej w dniu 23.05.2007 r.,

2. zwrotu kosztów procesu.

Z uzasadnienia pozwu i załączonych dokumentów miałyby wynikać, że umowa jest sprzeczna z zasadą swobody umów, przepisami prawa i zasadami współzycia społecznego oraz zawiera niedozwolone postanowienia, a powodowie przed jej zawarciem nie otrzymali wzoru, na podstawie którego została sporządzona i nie uzyskali informacji o rzeczywistym ryzyku związanym z indeksacją kwoty kredytu do waluty obcej. Skutkiem nieważności umowy jest obowiązek zwrotu przez pozwanego świadczeń nienależnie pobranych w jej wykonaniu. W przypadku gdyby jednak uznać, że umowa jest ważna, a nieskuteczne są tylko jej niedozwolone postanowienia powodowie dochodzą zwrotu świadczeń nadpłaconych

nienależnie w związku z ich stosowaniem. Umowa została przez strony wykonana w całości, zaś przedmiotem żądania jest część świadczeń za okres 10 lat poprzedzających zawezwanie pozwanego do próby ugodowej.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie od powódki na jego rzecz zwrotu kosztów procesu, wskazując, że:

a) umowa jest zgodna z prawem zasadami współżycia społecznego i dobrymi obyczajami oraz nie zawiera postanowień niedozwolonych, gdyż została indywidualnie uzgodniona,

b) pozwany nie jest bezpodstawnie wzbogacony kosztem powodów i nie ma obowiązku zwrotu świadczenia z uwagi na przepis art. 411 pkt 1 k.c.

Sąd ustalił, co następuje:

W świetle twierdzeń stron i niekwestionowanych przez nie dokumentów oraz zeznań powodów za bezspornie wykazane można uznać, że:

1. Pozwany jest następcą prawnym banku (...) S.A. Oddział w Polsce z siedzibą w W..
2. W kwietniu 2007 r. powodowie złożyli u poprzednika prawnego pozwanego (dalej również jako Bank) wniosek o kredyt hipoteczny o udzielenie kredytu w kwocie 170 000 złotych polskich (PLN) w walucie szwajcarskiej ((...) k. 142).
3. Przy składaniu wniosku podpisali oświadczenie, że są świadomi ryzyka związanego z kwestią ryzyka kursowego i możliwych zmian wysokości zobowiązania względem Banku oraz wysokości raty spłaty kredytu w zależności od zmian kursu, jak również tego, że kredyt zostanie wypłacony w PLN, a nadto, że rezygnują z zaciągnięcia kredytu w złotych. Jednocześnie potwierdzili, że znane są im postanowienia Regulaminu kredytu hipotecznego udzielanego przez pozwanego w odniesieniu do kredytów indeksowanych do waluty obcej, a aktualna wysokość kursów udostępniana jest w placówkach Banku (oświadczenie k. 145).
4. Następnie powodowie i poprzednik prawny pozwanego podpisali umowę o kredyt hipoteczny nr (...) sporządzoną w dniu 23.05.2007 r. (umowa k. 25 i nast.).
5. Przy podpisywaniu umowy ponownie podpisali oświadczenie o świadomości ryzyka kursowego i zmiennej stopy procentowej, które stanowiło załącznik do tej umowy (k. 161).
6. Częścią umowy był Regulamin, którego otrzymanie kredytobiorcy ponownie potwierdzali podpisując umowę (§ 15 i § 1 umowy).
7. Zgodnie z umową bank udzielił kredytu w kwocie 170 000 PLN na spłatę kredytu mieszkaniowego w innym banku (§ 2.1. i § 2.2. umowy k. 28).
8. W § 2.1 zdanie drugie umowy wskazano, że „Kredyt jest indeksowany do waluty obcej (...)”.
9. Okres kredytowania ustalono na 360 miesięcy (§ 2.3).
10. Raty spłaty określono jako miesięczne, obejmujące kapitał i odsetki (§ 6).
11. Prowizję od kredytu określono w walucie polskiej w wysokości 0 PLN (§ 2.4).
12. Oprocentowanie kredytu ustalono jako zmienne i stanowiące sumę stałej marży oraz stopy referencyjnej LIBOR 3M ((...)), przy czym zasady zmiany określono w regulaminie (§ 3 umowy i § 5 regulaminu k.31).
13. Rata kredytu miała być pobierana z rachunku wskazanego przez kredytobiorcę w oddzielnym dokumencie, stanowiącym pełnomocnictwo dla banku do pobierania należności, przy czym kredytobiorca zobowiązany jest do utrzymywania na tym rachunku wystarczających środków (§ 6.6 umowy).

14. Zasady wypłaty kredytu zostały określone w Regulaminie, zgodnie z którym w przypadku kredytów indeksowanych do waluty obcej:

- a) kredyt był udzielany w złotych (§ 4.1.),
- b) uruchomienie kredytu miało następować w PLN według **kursu nie niższego niż kurs kupna** zgodnie z tabelą obowiązującą w momencie wypłaty środków z kredytu lub poszczególnych transz, zaś w przypadku gdyby wypłacone środki nie pokrywały kwoty zobowiązania lub inwestycji, na poczet której udzielono kredytu, kredytobiorca był zobowiązany do pokrycie ewentualnej różnicy (§ 7.4. i § 7.5.),
- c) saldo kredytu miało być wyrażone w walucie obcej i obliczane według kursu stosowanego przy uruchomieniu kredytu (§ 7.4.),
- d) rata spłaty miała być wyrażona w walucie obcej i pobierana z rachunku bankowego kredytobiorców prowadzonego w PLN według **kursu sprzedaży** zgodnie z tabelą obowiązującą w banku na koniec ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności raty (§ 9.2.),
- e) tabelę zdefiniowano jako tabelę kursów walut obcych obowiązującą w banku (§ 2.12).

15. Żadne postanowienie umowy ani regulaminu nie wskazywało, w jaki sposób bank ustala kurs waluty w ramach wskazanej „tabeli”.

16. Kredyt uruchomiono w dniu 29.05.2007 r. w umówionej kwocie 170 000 PLN (zaświadczenie k. 51).

17. W dniu 1.06.2016 r. strony podpisały aneks nr (...) (k. 28 i nast.), w którym:

- a) postanowiły, że spłata kredytu następowała będzie w walucie (...), do której indeksowany jest kredyt (§ 1.1.)
- b) kredytobiorca zobowiązywał się do posiadania rachunku bankowego w walucie obcej, do której indeksowany był kredyt, przez cały okres, w którym obowiązywać miała spłata rat kredytu w walucie obcej (...) (§ 1.2.).
- c) rachunek bankowy prowadzony w PLN służący do obsługi kredytu miał być wykorzystany do obsługi kredytu łącznie z rachunkiem bankowym w walucie (...) (§ 1.3),
- d) raty spłaty kredytu pobierane miały być z rachunku bankowego w walucie (...) zgodnie z obowiązującym harmonogramem (§ 1.4),
- e) kwota w walucie obcej pobrana każdorazowo z rachunku bankowego na poczet spłaty raty kredytu miała powodować pomniejszenie o tę samą kwotę zadłużenia z tytułu kapitału i odsetek wyrażonego w walucie obcej (§ 1.4),
- f) kredytobiorca zobowiązany był zapewnić środki na poczet spłaty kredytu najpóźniej w dniu roboczym poprzedzającym dzień wymagalności raty spłaty kredytu (§ 1.5),
- g) wszelkie opłaty i prowizje pobierane miały być z rachunku prowadzonego w PLN (§ 2.1),
- h) Bank zastrzegł sobie prawo do zaspokojenia swoich należności wynikających z umowy z obydwu rachunków służących do obsługi kredytu, przy czym w przypadku zaspokojenia należności innych niż raty kredytu i wyrażonych w złotych z rachunku bankowego w walucie (...) do przeliczenia miał być stosowany **kurs kupna** danej waluty **zgodnie z tabelą** obowiązującą w banku na koniec dnia roboczego poprzedzającego dzień zaspokojenia należności (§ 3),
- i) w przypadku postawienia kredytu w stan wymagalności Bank miał dokonać przewalutowania kwoty kredytu na PLN zgodnie z Regulaminem (§ 10).

18. Treść aneksu została przygotowana przez Bank w związku z wnioskiem powodów, którzy chcieli dokonywać spłaty w (...) (por. zeznania za adn. k. 271).

19. Kredyt był spłacany w PLN do dnia 30.05.2016 r., zaś po zawarciu aneksu, od dnia 29.06.2016 r. – w (...).

20. Kredyt został całkowicie spłacony w dniu 9.07.2019 r. – w tej dacie powodowie mieli już zamiar występować z roszczeniami względem pozwanego, jednak nie informowali go o tym (zaświadczenie k. 51 i nast., zeznania powodów k. 270-271).

21. Już po spłacie kredytu, pismem z dnia 5.08.2019 r. pełnomocnik powodów wniósł o zewszanie pozwanego do próby ugodowej przed Sądem Rejonowym dla Warszawy-Woli w Warszawie. Na posiedzeniu sądowym w dniu 16.12.2019 r. nie doszło do ugody – nie stawiał się nikt za pozwanego (k. 61 – 65).

22. Po wystosowaniu wezwania, a przed terminem posiedzenia sądowego, pismem z dnia 4.09.2019 r., przedstawiciel powodów zwrócił się do pozwanego z reklamacją, żądając niezwłocznego zwrotu kwot 74 931,29 PLN i 58 506,44 CHF z uwagi na nieważność umowy lub abuzywność jej postanowień odnoszących się do indeksacji kwoty kredytu (k. 56 i nast.).

23. W odpowiedzi z 12.09.2019 r. pozwany zakwestionował zasadność tych żądań (k. 60).

Sąd zważył, co następuje:

1. Zastrzec na wstępie trzeba, że znaczna część poniższych rozważań w istocie powiela argumentację wskazywaną przez Sąd w uzasadnieniach wyroków zapadających w innych sprawach na tle niemal identycznych stanów faktycznych i twierdzeń stron, jednak tam, gdzie zachodzą odmienności, znalazło to należyte odniesienie do treści umowy, wniosków dowodowych stron oraz oceny poszczególnych żądań pozwu.

2. Ostatecznie strona powodowa domagała się zwrotu całości lub części kwoty, jaką pozwany uzyskał od niej w okresie wykonania umowy kredytowej.

3. Podstawą faktyczną tego żądania było twierdzenie o nieważności umowy lub jej częściowej bezskuteczności na skutek niepoinformowania strony powodowej o ryzyku związanym z zawarciem w niej postanowień dotyczących mechanizmu indeksacji kwoty kredytu do waluty szwajcarskiej i związanych z tym przeliczeń kwoty wypłaconej i spłacanej, przy zastosowaniu do takich przeliczeń kursów waluty, które pozwany mógł kształtować niezależnie od strony powodowej i dowolnie, przez co również dowolnie mógł kształtować wysokość zobowiązań umownych.

4. W konsekwencji strona powodowa wywodziła, że kredytobiorcy dokonywali na rzecz pozwanego Banku świadczeń nienależnych w postaci całości spłaconych rat kredytowych (w przypadku nieważności umowy) lub ich części (w przypadku bezskuteczności części umowy), obejmującej różnicę między ratami należnymi na podstawie umowy pozbawione postanowień niedozwolonych a ratami rzeczywiście spełnionymi. Żądanie zapłaty obejmowało oba te przypadki. W istocie zatem w żądaniu zapłaty kwoty wyższej (obliczonej na wypadek nieważności umowy) mieściło się żądanie kwoty niższej (obliczonej na wypadek jej częściowej bezskuteczności), gdyż obie dochodzone były z powołaniem na taką samą podstawę prawną i faktyczną – obowiązek zwrotu nienależnego świadczenia spełnianego w wykonaniu umowy kredytowej – zaś różnica w wysokości tych żądań zależała wyłącznie od oceny prawnej skutków przywołanych faktów dla bytu lub treści umowy i wynikających stąd założeń do obliczeń kwoty, jaką świadczone nienależnie (tj. bez podstawy w nieważnej umowie lub bez wystarczającej podstawy prawnej w częściowo bezskutecznej umowie).

5. Przechodząc do dalszych rozważań należy zacząć od kwestii nieważności umowy.

6. W ocenie Sądu nie ma podstaw do uznania umowy stron za nieważną bezwzględnie z przyczyn określonych w art. 58 k.c.

7. Zgodnie z art. 358 § 1 k.c. w jego brzmieniu z daty zawierania umowy stron, zobowiązania pieniężne na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej mogły być wyrażone tylko w pieniądzu polskim z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w ustawie.

8. Już w tej dacie art. 69 ust. 2 pkt 2 pr. bank. przewidywał możliwość zawierania umów kredytu ze wskazaniem waluty obcej, zaś wyjątek dopuszczający tego typu umowy z udziałem banków wynikał z obowiązujących wówczas przepisów ustawy z dnia 27.07.2002 r. – Prawo dewizowe (pr. dewiz.).

9. Zgodnie z art. 3 ust. 1 i 3 pr. dewiz. oraz art. 1 i 2 pkt 18 pr. dewiz. dokonywanie obrotu dewizowego przez banki było dozwolone m.in. wówczas, gdy dotyczyło zawarcia umowy lub dokonania innej czynności prawnej powodującej lub mogącej powodować dokonywanie w kraju między rezydentami lub między nierezydentami rozliczeń w walutach obcych albo przeniesienie w kraju między rezydentami lub między nierezydentami własności wartości dewizowych, a także wykonywania takich umów lub czynności.

10. Nie ulega wątpliwości, że postanowienia umowy stron przewidywały rozliczenia kredytu w walucie szwajcarskiej.

11. Tym samym mogła ona powodować rozliczenia w walutach obcych i przenoszenie własności wartości dewizowych, a zatem mieściła się w ramach ustawowego zezwolenia, stanowiącego jednocześnie wyjątek od zasady wyrażonej w art. 358 § 1 k.c.

12. Umowa pozostawała i pozostaje również w zgodzie z przepisem art. 358¹ k.c., który w § 2 wprost przewiduje możliwość zastrzeżenia w umowie, że wysokość zobowiązania, którego przedmiotem od początku jest suma pieniężna, zostanie ustalona według innego niż pieniądz miernika wartości. W orzecznictwie sądowym zgodnie przyjmuje się przy tym, że w omawianym przepisie chodzi o pieniądź polski, a innym miernikiem wartości może być również waluta obca (por. wyroki Sądu Najwyższego (SN) w sprawach I CSK 4/07, I CSK 139/17, V CSK 339/06).

13. Zważywszy, że wniosek kredytowy dotyczył kredytu w walucie polskiej, zaś postanowienia umowy wyraźnie wskazują, że Bank udziela kredytu w złotych polskich, a jego spłata następuje również w tej walucie, nie ulega wątpliwości, że strony zamierzały zawrzeć umowę kredytu bankowego w tej właśnie walucie, która była jednocześnie walutą zobowiązania, jak i jego wykonania, zaś waluta szwajcarska miała być użyta jedynie do przeliczeń zobowiązań stron.

14. Umowa stron zawiera zatem elementy przedmiotowo istotne, które mieszczą się w konstrukcji umowy kredytu bankowego, i stanowi jej w pełni dopuszczalny oraz akceptowany przez ustawodawcę wariant, o czym świadczy nadto wyraźne wskazanie tego rodzaju kredytów (indeksowanych i denominowanych) w treści art. 69 ust. 2 pkt 4a i ust. 3 prawa bankowego oraz wprowadzenie art. 75b prawa bankowego na podstawie nowelizacji tej ustawy, która weszła w życie z dniem 26.08.2011 r.

15. Taka umowa jest nadto dopuszczalna na podstawie art. 353¹ k.c., zgodnie z którym strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

16. Jej istota polegała na stworzeniu przez Bank możliwości wykorzystania przez kredytobiorcę określonej kwoty pieniędzy w walucie polskiej z obowiązkiem zwrotu w określonym czasie jej równowartości wyrażonej przez odniesienie do miernika w postaci kursu waluty szwajcarskiej. Nie był zatem to w żadnej mierze kredyt udzielany w walucie obcej, niezależnie od tego, w jaki sposób, z jakich źródeł i w jakiej walucie pozwany Bank pozyskiwał środki na wypłacenie kwoty kredytu, a nadto jak księgował ten kredyt w swoich księgach rachunkowych po jego udzieleniu, skoro przedmiotem zobowiązań obu stron od początku była waluta polska.

17. Ryzyko zmiany kursu waluty obcej przyjętej jako miernik wartości świadczeń z umowy kredytu z zasady może wywoływać konsekwencje dla obu stron takiego zobowiązania – w przypadku podwyższenia kursu podwyższając wartość zobowiązania kredytobiorcy w stosunku do pierwotnej kwoty wyrażonej w walucie wypłaty, a w przypadku

obniżenia kursu - obniżając wysokość jego zadłużenia w tej walucie, a tym samym obniżając wysokość wierzytelności Banku z tytułu spłaty kapitału kredytu w stosunku do kwoty wypłaconej.

18. Trudno zatem uznać, aby konstrukcja umowy kredytu indeksowanego kursem waluty obcej była sprzeczna z prawem (zwłaszcza, że art. 69 prawa bankowego w brzmieniu obowiązującym od 26.08.2011 r. wprost wspomina o tego rodzaju kredytach) lub zasadami współzycia społecznego, skoro ryzyko takiego ukształtowania stosunku prawnego obciąża co do zasady obie strony.

19. Nie ma również przeszkód, by strony w umowie określiły sposób ustalania kursu dla uniknięcia wątpliwości na tym tle w toku wykonywania umowy. Zamieszczenie postanowień w tym zakresie samo w sobie nie narusza przepisów prawa, zasad współzycia społecznego, ani nie jest sprzeczne z naturą zobowiązania kredytowego.

20. W ocenie Sądu niewiarygodne są przy tym twierdzenia, że stronie powodowej nie udzielono wystarczającej informacji odnośnie do ryzyka związanego z indeksacją kwoty kredytu do waluty szwajcarskiej.

21. Twierdzeniom tym przeczą bowiem dwa oświadczenia, jakie powodowie podpisali przy okazji składania wniosku kredytowego oraz przy okazji podpisywania umowy, w których potwierdzili, że mają świadomość istniejącego ryzyka i możliwości zmiany wysokości swoich zobowiązań względem Banku z tytułu kredytu w przypadku zmiany kursu waluty, do której indeksowany jest kredyt. Potwierdzili również znajomość i otrzymanie regulaminu, a trudno zakładać, aby ubiegając się o kredyt świadomie składali nieprawdziwe oświadczenia i dokumenty, narażając się w ten sposób na odpowiedzialność karną z art. 297 § 1 k.k.

22. Świadomość powodów, że z kredytem związane jest ryzyko wynikające z odniesienia do waluty szwajcarskiej, potwierdzają ich zeznania, z których wynika natomiast, że skali tego ryzyka nie doszacowali, nie przywiązując większej wagi do przekazywanych im informacji i nie zagłębiając się w przedstawiane im dokumenty, których zresztą nie pamiętali.

23. W konsekwencji, w ocenie Sądu zarzut braku udzielenia należytej informacji o ryzykach związanych z zawarciem umowy należy uznać za nieudowodniony, podczas gdy pozwany wykazał, że informacji takich udzielał – o czym świadczą podpisane oświadczenia powodów.

24. Uznanie, że umowa co do zasady jest zgodna z prawem i zasadami współzycia społecznego nie wyłącza jednak jej kontroli pod kątem zarzutu, że zawierała niedozwolone postanowienia w zakresie mechanizmu obliczania wzajemnych zobowiązań stron i sposobu ustalania kursu waluty niezbędnego do tych operacji.

25. Jak już wskazano, nie ma przeszkód, by strony w umowie określiły sposób ustalania kursu indeksacyjnej w celu obliczania zobowiązań wynikających z umowy.

26. Zgodnie z art. 385¹ k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, które kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszając jego interesy, nie są wiążące, jeżeli nie zostały uzgodnione indywidualnie. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§ 1). Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu, co w szczególności odnosi się do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3). Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem „wszelkie klauzule sporządzone z wyprzedzeniem będą klauzulami pozbawionymi cechy indywidualnego uzgodnienia i okoliczności tej nie niweczy fakt, że konsument mógł znać ich treść”, przy czym uznanie, że treść danego postanowienia umownego została indywidualnie uzgodniona wymagałoby wykazania, że „konsument miał realny wpływ na konstrukcję niedozwolonego (abuzywnego) postanowienia wzorca umownego”, a „konkretny zapis był z nim negocjowany.” Nie jest przy tym wystarczające ustalenie, że konsument mógł starać się o zmianę postanowienia umowy, lecz przedsiębiorca powinien wykazać, że możliwość w tym zakresie realnie istniała, a konsument z niej zrezygnował (por. np. wyroki Sądów Apelacyjnych: w W. w sprawie VI ACa 1649/12, VI ACa 1276/11, w P. w sprawie I ACa 232/11).

27. Zgodnie ze stanowiskiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE), zajęтым w wyroku z dnia 3.10.2019 r. w sprawie C-260/18 na tle wykładni dyrektywy 93/13/EWG, i podtrzymanym tam poglądem dotyczącym natury klauzul wymiany (indeksacyjnych), które wprowadzając do umów kredytowych ryzyko kursowe, określają faktycznie główny przedmiot umowy (pkt 44 powołanego wyroku), postanowienia w tym zakresie podlegają kontroli w celu stwierdzenia, czy nie mają charakteru niedozwolonego, jeżeli nie zostały sformułowane jednoznacznie (art. 385¹ § 1 zd. drugie k.c.).

28. W przypadku uznania ich za niedozwolone konieczne staje się również rozważenie skutków tego stanu rzeczy.

29. Jak już wskazano, nie ulegało wątpliwości, że strona powodowa zawierała umowę jako konsument w rozumieniu art. 22¹ k.c.

30. Przechodząc do oceny postanowień wskazywanych jako niedozwolone postanowień, wskazać trzeba, że były zawarte w umowie (§ 2.1 w zakresie indeksacji) oraz w stanowiącym jej część regulaminie (przede wszystkim § 4.1, § 7.4, § 9.2, § 21.3) i odnosiły się do wskazania kursu waluty indeksacji, jaki miał być przyjmowany do rozliczenia umowy – ustalenia wysokości kredytu w walucie obcej po jego wypłacie w walucie polskiej i zaliczania spłat w walucie polskiej na raty w walucie obcej, jak również przeliczenia zadłużenia z waluty obcej na polską w przypadku postawienia całego kredytu w stan wymagalności (§ 21.3).

31. Bezsprzecznie mechanizm (konkretny sposób) ustalania kursu nie został opisany w żaden sposób w umowie.

32. Ponieważ umowa nie zawiera ustaleń w tej kwestii, oznacza to, że Bank miał swobodę w zakresie ustalania kursu waluty indeksacyjnej.

33. Nie ulega wątpliwości, że umowa stron została zawarta na podstawie wzoru opracowanego i stosowanego przez Bank. Oznacza to, że jej postanowienia – poza wyjątkami dotyczącymi określanych w ramach wniosku kredytowego kwoty kredytu, okresu spłaty, marży wpływającej na wysokość oprocentowania, prowizji - nie były uzgodnione indywidualnie w rozumieniu art. 385¹ § 1 i 3 k.c., a z kredytobiorcą nie uzgadniano z osobna każdego jej postanowienia, w szczególności nie uzgadniano tego, czy można skorzystać z innego kursu waluty do rozliczenia kredytu niż przyjmowany przez pozwanego.

34. Wyniki postępowania dowodowego (podpisy kredytobiorcy pod oświadczeniami, wnioskiem i zeznania) świadczą jedynie, że strona powodowa została poinformowana o ryzyku zmiany kursu i zadeklarowała zgodę na jego poniesienie. Czym innym jest jednak zgoda na poniesienie ryzyka związanego ze zmianą kursu waluty, a czym innym zgoda na swobodne ustalanie tego kursu przez jedną ze stron.

35. Pozwany nie wykazał zatem, aby informował stronę powodową, w jaki sposób będzie ustalał kursy wymiany w toku wykonywania umowy i aby dawał realne możliwości negocjowania w tym zakresie.

36. W tym miejscu dodać trzeba, że zbędne w tym zakresie było przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka wskazanego w odpowiedzi na pozew, który miał opisać procesy związane z udzielaniem podobnych kredytów i informowaniem kredytobiorców o warunkach kredytu i związanych z nim ryzykach. Świadek nie uczestniczył przy zawarciu umowy (co wynika z jej treści i zostało przyznane przez pozwanego). Nie negując, że w Banku obowiązywały pewne procesy i mechanizmy dotyczące informowania o ryzyku – co Sąd przyjmuje za niezaprzeczone i dowiedzione - świadek najwyżej potwierdziłby ten fakt, nie mógłby natomiast przedstawić okoliczności zawarcia umowy objętej pozewem, w tym dotyczących przekazania informacji, jak jest ustalany kurs Banku i zapewnienia stronie powodowej możliwości negocjacji treści umowy w tej mierze.

37. W tym stanie rzeczy należy przyjąć, że postanowienia umowy w zakresie mechanizmu ustalania kursu waluty, stanowiącej narzędzie obliczeń służące do określenia wysokości zobowiązań stron, nie zostały w przypadku umowy stron uzgodnione indywidualnie.

38. W dalszym kroku należało rozważyć, czy kwestionowane postanowienia – skoro dotyczą głównego przedmiotu umowy – są wystarczająco jednoznaczne i czy wynikające z nich prawa lub obowiązki stron zostały ukształtowane sprzecznie z dobrymi obyczajami lub w sposób rażąco naruszający interesy powodów jako konsumentów.

39. Odwołują się one do kursów z tabeli pozwanego Banku, której nie zdefiniowano w żaden konkretny sposób i co do której nie wskazano, w jaki konkretnie sposób jest ustalana i jak ustalane są umieszczone tam kursy walut. To zaś nie pozwala na jednoznaczne określenie zakresu tych postanowień i konsekwencji płynących dla kredytobiorcy w dacie zawierania umowy.

40. Ponieważ sposób ustalania tych kursów nie został określony w umowie, oznacza to, że mogły być one wyznaczone jednostronnie przez Bank.

41. Nie zmienia tego okoliczność, że w pewnym zakresie pozwany mógł doznawać ograniczeń ze strony instytucji nadzorującej rynek finansowy, czy z uwagi na sytuację gospodarczą, gdyż czynniki te, na które kredytobiorca nie miał żadnego wpływu, nie niweczyły uprawnień do jednostronnego kształtowania kursów i znacznej swobody w tym zakresie, a tym samym wpływania na wysokość zobowiązań obu stron.

42. Na tle tak ukształtowanych postanowień dotyczących kursu waluty, która ma być miernikiem indeksacji (przeliczenia) zobowiązań wynikających z umowy umów kredytu bankowego utrwalony jest już pogląd, że mają one charakter niedozwolony, gdyż są „nietransparentne, pozostawiają pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron” (por. uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 382/18 i przywołane tam orzecznictwo). Wysokość kredytu w walucie obcej, na którą ma być przeliczony po wypłacie w walucie polskiej, a następnie wysokość, w jakiej spłaty w walucie polskiej, będą zaliczane na spłatę kredytu wyrażonego w walucie obcej, zależy bowiem wyłącznie od jednej ze stron umowy.

43. Oznacza to, że po zawarciu umowy kredytobiorcy mieli ograniczoną możliwość przewidzenia wysokości zadłużenia z tytułu kapitału kredytu w walucie obcej po przeliczeniu kwoty wypłaconej w PLN, a następnie wysokości, w jakiej spłaty dokonywane w PLN będą zaliczane na poczet tego zadłużenia w walucie obcej, skoro kursy wymiany w toku wykonywania umowy określić miał Bank. W sposób dowolny zatem Bank mógł kształtować wysokość zobowiązania kredytowego w toku spłaty kredytu. Tym samym uzyskał też narzędzie do potencjalnego zminimalizowania niekorzystnych dla siebie skutków zmiany kursów na rynku międzybankowym lub zmian w zakresie oprocentowania (obniżka stopy bazowej), gdyż teoretycznie mógł je rekompensować zmianami kursu przyjętego do rozliczenia kredytu.

44. W ocenie Sądu przyznanie sobie przez pozwanego we wskazanych postanowieniach jednostronnej kompetencji do swobodnego ustalania kursów przyjmowanych do wykonania umowy prowadzi do wniosku, że były one sprzeczne z dobrymi obyczajami i naruszały rażąco interesy strony powodowej w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., oceniane na datę zawarcia umowy (art. 385² k.p.c. – por. uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie III CZP 29/17). Takie rozwiązania dawały bowiem Bankowi, czyli tylko jednej ze stron stosunku prawnego, możliwość przerzucenia na powodów całego ryzyka wynikającego ze zmiany kursów waluty indeksacyjnej i pozostawiały mu całkowitą swobodę w zakresie ustalania wysokości ich zadłużenia przez dowolną i pozbawioną jakichkolwiek czytelnych i obiektywnych kryteriów możliwość ustalania kursu przyjmowanego do rozliczenia spłaty kredytu.

45. W tym kontekście (tj. dla oceny niedozwolonego charakteru postanowień) nie ma znaczenia, czy ze stworzonej sobie możliwości dowolnego ustalania kursu Bank korzystał.

46. Dla uznania postanowienia umownego za niedozwolone wystarczy taka jego konstrukcja, która prowadzi do obiektywnej możliwości rażącego naruszenia interesów konsumenta. Bez znaczenia pozostaje również sposób wykonania umowy stron w tym zakresie, w szczególności to, czy kursy stosowane u pozwanego w jej trakcie odpowiadały rynkowym. Zgodnie bowiem z art. 385² k.c. ewentualna abuzywność postanowień umowy podlega badaniu na datę jej zawarcia z uwzględnieniem towarzyszących temu okoliczności i innych umów pozostających w

związku z umową objętą badaniem, a nie przez pryzmat jej wykonania (por. uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie III CZP 29/17). Z tej przyczyny pominięto wnioski o przeprowadzenie m.in. w tym zakresie dowodu z zeznań świadka zawarty w odpowiedzi na pozew.

47. Co więcej, skoro oceny abuzywności dokonuje się na datę zawarcia umowy, bez znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy pozostawały późniejsze zmiany tej umowy, wprowadzane na podstawie aneksów lub zmian regulaminu, precyzujących na przyszłość sposób ustalania kursu waluty indeksacyjnej. Miałyby one znaczenie, gdyby zostały zawarte w celu jednoznacznego wyeliminowania postanowień niedozwolonych, o których abuzywności kredytobiorca został poinformowany lub miał tego świadomość, a nadto godził się na ich zastosowanie do przeszłych rozliczeń, w ramach zmiany umowy decydując się na ich wyeliminowanie wyłącznie na przyszłość.

48. Sytuacji w tym zakresie nie zmienia również to, że po zawarciu umowy weszła w życie ustawa z dnia 29.07.2011 r. o zmianie ustawy – Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (tzw. ustawa antyspreadowa). Przypomnieć bowiem należy, że powołana regulacja - w odniesieniu do wcześniej zawieranych umów o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż polska i w zakresie części tego kredytu pozostałego do spłacenia - przewidywała obowiązek zawarcia w umowie szczegółowych zasad określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu.

49. Ustawa antyspreadowa nie odnosiła się zatem do tej części kredytu, która była spłacana wcześniej i nie usuwała abuzywności pierwotnych postanowień, nawet w przypadku zawarcia aneksu wprowadzającego **na przyszłość** zmiany wynikające z ustawy.

50. Odnosząc się do aneksu podpisanego przez strony w 2016 r., wskazać trzeba, że został zawarty z inicjatywy strony powodowej wyłącznie w zakresie umożliwienia jej dokonywania spłat kredytu w walucie, do której indeksowano kwotę kredytu, na przyszłość i w żaden sposób nie regulował kwestii spłat dokonywanych w okresie wcześniejszym. Treść tego aneksu została przygotowana przez Bank i znikąd nie wynika, aby strona powodowa miała – poza kwestią dokonywania spłat w walucie – wpływ na jego postanowienia. Co więcej, dla rozliczenia należności innych niż raty kredytu wyrażonych w PLN, Bank zastrzegł nadal możliwość stosowania własnych kursów. Oznacza to, że zawarcie tego aneksu nie wyeliminowało skutecznie abuzywności pierwotnych postanowień umowy w omawianym zakresie.

51. Podsumowując tę część rozważań, w ocenie Sądu wskazane wyżej postanowienia umowy dotyczące stosowania różnych rodzajów kursów, które mogły być swobodnie ustalone przez jedną ze stron umowy (Bank) nie zostały uzgodnione indywidualnie z powodami i kształtowały ich zobowiązania w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy, a zatem miały charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ k.c., a w związku z tym nie wiążą strony powodowej w całości.

52. Wyeliminowanie wskazanych zapisów dotyczących kursów stosowanych do indeksacji kredytu i związanie stron umową w pozostałym zakresie, czyli przy zachowaniu postanowień dotyczących takiej indeksacji oznaczałoby, że kwota kredytu powinna zostać przeliczona na walutę szwajcarską, a strona powodowa w terminach płatności kolejnych rat powinna je spłacać w walucie polskiej, przy czym żadne postanowienie nie precyzowałoby kursu, według którego miałyby nastąpić takie rozliczenia.

53. Nie ma przy tym możliwości zastosowania w miejsce wyeliminowanych postanowień żadnego innego kursu waluty.

54. Zgodnie z wiążącą wszystkie sądy Unii Europejskiej wykładnią dyrektywy 93/13/EWG dokonaną przez (...) w powołanym już wyżej wyroku z dnia 3.10.2019 r. w sprawie C-260/18:

a) w przypadku ustalenia, że w umowie zostało zawarte postanowienie niedozwolone w rozumieniu dyrektywy (którą implementowały do polskiego porządku prawnego przepisy art. 385¹ i nast. k.c.), skutkiem tego jest wyłącznie wyeliminowanie tego postanowienia z umowy, chyba że konsument następnie je zaakceptuje,

b) w drodze wyjątku możliwe jest zastosowanie w miejsce postanowienia niedozwolonego przepisu prawa o charakterze dyspozytywnym albo przepisem, który można by zastosować za zgodą stron, o ile brak takiego zastąpienia skutkowałby upadkiem umowy i niekorzystnymi następstwami dla konsumenta, który na takie niekorzystne rozwiązanie się nie godzi (pkt 48, 58 i nast. wyroku (...)),

c) nie jest możliwe zastąpienie postanowienia niedozwolonego przez odwołanie się do norm ogólnych prawa cywilnego, nie mających charakteru dyspozytywnego, gdyż spowodowałyby to twórczą interwencję, mogącą wpłynąć na równowagę interesów zamierzoną przez strony, powodując nadmierne ograniczenie swobody zawierania umów (dotyczy m.in. art. 56 k.c., art. 65 k.c. i art. 354 k.c. - por. w szczególności pkt 57-62 wyroku (...)),

d) w przypadku ustalenia, że wyeliminowanie postanowień niedozwolonych powoduje zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy, nie ma przeszkód, aby przyjąć, zgodnie z prawem krajowym, że umowa taka nie może dalej obowiązywać (por. w szczególności pkt 41-45 wyroku (...)),

e) nawet jeżeli skutkiem wyeliminowania niedozwolonych postanowień miałyby być unieważnienie umowy i potencjalnie niekorzystne dla konsumenta następstwa, decyzja co do tego, czy niedozwolone postanowienia mają obowiązywać, czy też nie, zależy od konsumenta, który przed podjęciem ostatecznej decyzji winien być poinformowany o takich skutkach (por. w szczególności pkt 66-68 wyroku (...)).

55. Wyraźnie wskazać przy tym trzeba, że ani prawo unijne, ani prawo polskie nie wymaga, aby w związku z zastrzeżeniem klauzuli abuzywnej konsument bezwzględnie uzyskał możliwość powołania się na nieważność całej umowy (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 15 marca 2012 r. w sprawie C-453/10, J. P. i V. P. przeciwko (...), (...) (...), pkt 33, jak również wyrok TSUE z 29.04.2021 r. w sprawie C-19/20).

56. Dla zapewnienia skuteczności przepisów chroniących konsumenta wystarczające jest zatem wyeliminowanie postanowień niedozwolonych, o ile może to nastąpić zgodnie z prawem i bez negatywnych skutków dla konsumenta.

57. Co do zasady trudno uznać, aby utrzymanie umowy kredytu bez postanowień niedozwolonych, które pozwalałyby na dowolne kształtowanie zobowiązań kredytobiorcy przez kredytodawcę, miało być dla tego kredytobiorcy niekorzystne. W dalszym ciągu bowiem strony pozostają związane umową, przewidującą spłatę kapitału kredytu z należnymi odsetkami w umówionym okresie, a zatem zgodnie z **pierwotną i zasadniczą** wolą, jak towarzyszy zawarciu umowy kredytu.

58. Ewentualny skutek w postaci nieważności umowy jest zatem ostatecznością możliwą **wyłącznie** w przypadku **łącnego** spełnienia następujących przesłanek:

a) zawarcie w umowie postanowienia niedozwolonego,

b) eliminacja takiego postanowienia skutkująca zmianą charakteru głównego przedmiotu umowy, przez co przestaje ona odpowiadać prawu i nie może być wykonywana,

c) brak następczej akceptacji - dla zastosowania takiego postanowienia lub dla zastosowania w jego miejsce przepisów dyspozytywnych, względnie stosowanych za zgodą stron – w rozsądnym terminie od daty, w której konsument mógł powziąć przy zachowaniu należytej staranności wiedzę o niedozwolonym charakterze postanowienia (por. uzasadnienie uchwały SN w sprawie III CZP 6/21) - przesłanka konieczna wyłącznie w przypadku, gdy upadek umowy miałby wywoływać niekorzystne skutki dla konsumenta.

59. Przenosząc powyższe uwagi na stan faktyczny niniejszej sprawy należy wskazać, że strona powodowa przestała akceptować postanowienia umowy dopiero po jej wykonaniu w całości, tj. po tym, jak nastąpiła całkowita spłata kredytu. Obecnie zatem brak takiej akceptacji nie wydaje się wywoływać żadnych niekorzystnych dla niej skutków. W konsekwencji nie jest możliwe odwołanie się do przepisów o charakterze ogólnym lub dyspozytywnych w celu uzupełnienia treści umowy w zakresie postanowienia dotyczącego kursu do zaliczania spłat kredytu.

60. W ocenie Sądu brak określenia kursów wymiany i możliwości uzupełnienia umowy w tym zakresie skutkowałby koniecznością wyeliminowania z umowy całego mechanizmu indeksacji, który - określony przy pomocy niedozwolonych postanowień dotyczących kursu wymiany - jawi się w całości jako sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszający interesy kredytobiorcy – konsumenta.

61. Po wyeliminowaniu wskazanych postanowień umowa stron nadal jednak mogłaby być wykonywana bez zmiany charakteru jej głównego przedmiotu. Głównym przedmiotem umowy kredytu jest bowiem zobowiązanie Banku do udostępnienia kredytobiorcom na czas oznaczony kwoty środków pieniężnych na ustalony cel i zobowiązanie kredytobiorcy do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu (art. 69 pr. bank.).

62. W przypadku umowy stron, po wyeliminowaniu z niej postanowień niedozwolonych, nadal znana jest kwota i waluta kredytu (konkretna kwota wyrażona w PLN), cel kredytu (spłata kredytu mieszkaniowego), okres i termin spłaty (360 miesięcy w ratach) oraz oprocentowanie (suma marży i stopy LIBOR 3M dla (...)).

63. Taka umowa w pełni odpowiada cechom umowy kredytu wskazanym w art. 69 pr. bank., jest zgodna z zasadą swobodnego kształtowania stosunków umownych i w żaden sposób nie narusza zasad współżycia społecznego.

64. W ten sposób jednocześnie osiągnięty były cel przepisów art. 385¹ k.c. i dyrektywy 93/13/EWG, wyłożony przez (...) i zakładający wyeliminowanie z umowy wyłącznie postanowień niedozwolonych z zachowaniem umowy, o ile nie zmienia to jej głównego charakteru w rozumieniu przepisów krajowych (czyli de facto art. 69 pr. bank.).

65. Nie jest przy tym uzasadnione przyjęcie poglądu wyrażonego w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego w sprawie V CSK 382/18, że wyeliminowanie ryzyka kursowego (będące skutkiem eliminacji niedozwolonych klauzul kształtujących mechanizm indeksacji i przekształcenia kredytu złotowego indeksowanego do waluty obcej w zwykły (tzn. nieindeksowany) kredyt złotowy, oprocentowany według stawki powiązanej ze stawką LIBOR) jest równoznaczne z tak daleko idącym przekształceniem umowy, iż należy ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze, choćby nadal chodziło tu tylko o inny podtyp, czy wariant umowy kredytu, co z kolei oznacza, że po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe, co przemawia za jej całkowitą nieważnością (bezskutecznością).

66. Po pierwsze, powtórzyć trzeba, że uznanie postanowień umowy za niedozwolone, co do zasady ma prowadzić jedynie do ich usunięcia z umowy, a jej nieważność (bezskuteczność) powstaje tylko wówczas, gdy nie ma możliwości jej utrzymania.

67. Po drugie, jak zresztą wskazano w uzasadnieniu przywołanego wyroku SN, przy ustalaniu treści umowy po wyeliminowaniu postanowień niedozwolonych nie powinno sięgać się do domniemanej woli (zamiaru) stron lub utrwalonych zwyczajów (art. 65 k.c. i art. 56 k.c.) w celu wypełnienia powstałej luki.

68. Po trzecie, ustawodawca nie wyodrębnił umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego z umowy kredytu bankowego, poddając je oddzielnej regulacji i odmiennie określając jej elementy podstawowe (essentialia negotii). Umowy o kredyt indeksowany lub denominowanego mieszczą się zatem w ramach ogólnej konstrukcji umowy kredytu bankowego, a jedynie cechą je wyróżniającą jest mechanizm indeksacji lub denominacji kwoty kredytu.

69. Ocena, czy umowa o taki kredyt może być utrzymana, wymaga zatem ustalenia, czy jej elementy konstrukcyjne po wyeliminowaniu postanowień niedozwolonych nadal mieszczą się w jej zasadniczym typie, pozwalającym na przyjęcie, że może być wykonywana jako umowa o kredyt bankowy.

70. Jak natomiast już wskazano, eliminacja postanowień dotyczących kursów wymiany, nie zmienia zasadniczego charakteru umowy, której istotą – zgodną z art. 69 pr. bank. - jest umożliwienie stronie powodowej skorzystanie z kredytu udzielonego przez pozwanego, z obowiązkiem spłaty w określonym czasie, przy ustalonym oprocentowaniu.

71. Ponownie zaznaczyć trzeba, że podstawowym celem przepisów art. 385¹ i nast. k.c. oraz dyrektywy 93/13/EWG jest wyłącznie niestosowanie postanowień niedozwolonych, a umowa powinna nadal obowiązywać bez jakichkolwiek innych zmian, o ile jest to prawnie możliwe (por. uzasadnienie wyroku SN z 14.07.2017 r., II CSK 803/16 i powołane tam orzecznictwo, w tym wyrok TSUE sprawie C-453/10 - pkt 33 oraz przywoływany wyżej wyrok TSUE w sprawie C-260/18).

72. Skoro umowa stron po eliminacji postanowień dotyczących indeksacji nadal spełnia wszelkie niezbędne cechy umowy kredytu, nie sposób uznać, aby była sprzeczna z prawem lub zasadami współzycia społecznego.

73. Bez znaczenia jest przy tym, że oprocentowanie kredytu wyznaczane jest przy pomocy wskaźnika odnoszącego się do kursu waluty innej niż waluta kredytu (stopy LIBOR dla (...)). Strony mogą bowiem zastosować dowolny wskaźnik, byle jego istota nie sprzeciwiała się naturze umowy kredytowej, ustawie ani zasadom współzycia społecznego. Żaden przepis ustawy nie sprzeciwia się zastosowaniu wskaźnika LIBOR do ustalenia jednego z elementów stopy oprocentowania kredytu; nie sposób też w ocenie Sądu uznać, aby jego stosowanie było sprzeczne z naturą umowy kredytu bankowego lub jakimikolwiek zasadami współzycia społecznego. Nie sprzeciwiają się temu również przepisy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/1011 z dnia 8 czerwca 2016 r. w sprawie indeksów stosowanych jako wskaźniki referencyjne w instrumentach finansowych i umowach finansowych lub do pomiaru wyników funduszy inwestycyjnych (tzw. rozporządzenie (...)), gdyż z założenia dotyczą ono wymogów, jakim powinny odpowiadać te wskaźniki, aby można je było stosować, a nie tego, jakie konkretnie wskaźniki mogą być stosowane w konkretnych umowach (por. w tej mierze pkt 34 wyroku (...) z dnia 3.03.2020 r. w sprawie C-125/18 – w niektórych wcześniejszych uzasadnieniach omyłkowo powoływany jako wyrok z 20.03.2020 r. w sprawie C-125/17).

74. Bez znaczenia jest przy tym, jakimi przesłankami kierował się Bank, przyjmując w swoim wzorze taki właśnie wskaźnik oraz to, że bez mechanizmu indeksacji do waluty obcej nie zawarłby umowy o takiej treści, gdyż – jak wskazywano wcześniej – nie są to okoliczności istotne dla ustalenia sankcji związanych z abuzywnością innych postanowień umowy.

75. Dla stosowania przepisów art. 385¹ k.c. zbędne jest nadto rozważanie sytuacji gospodarczej, w której potencjalnie może znaleźć się Bank, który stosował postanowienia niedozwolone, wskutek ich wyeliminowania z umowy. Istota tej regulacji polega bowiem na tym, że stanowi ona sankcję dla podmiotu, który stosował postanowienia niedozwolone. Jeżeli zatem Bank takie postanowienia opracował w swoim wzorcu umownym i je stosował, nie ma podstaw do wyłączenia stosowania sankcji z art. 385¹ k.c. tylko dlatego, że może go to narazić na trudności gospodarczej lub innej natury.

76. Podsumowując powyższe, należałoby przyjąć, że umowa stron jest ważna i skuteczna, natomiast bezskuteczne i niewiążące stroną powodową byłyby postanowienia dotyczące indeksacji do waluty szwajcarskiej.

77. Zaznaczyć w tym miejscu trzeba, że wskutek eliminacji wskazanych postanowień umowa powinna być wykonywana wyłącznie w walucie polskiej, czego nie mógł zmienić aneks nr (...) przewidujący możliwość spłaty raty kredytu „w walucie, do której indeksowany jest kredyt.” Oczywistym jest bowiem, że eliminacja indeksacji czyni bezskutecznymi postanowienia tego aneksu odwołujące się do niewiążącego mechanizmu.

78. Jak wskazywano wyżej, strona powodowa przestała akceptować postanowienia umowy dopiero po jej wykonaniu w całości, tj. po tym, jak nastąpiła całkowita spłata kredytu.

79. W świetle treści wyroków TSUE z dnia 22.04.2021 r. w sprawie C-485/19 i z dnia 10.06.2021 r. w sprawie C-6-9/19 oraz w połączonych sprawach od C-776/19 do C-782/19, nie ulega wątpliwości, że przepisy dyrektywy 93/13/EWG w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich wprawdzie **sprzeciwiają się** przedawnieniu roszczeń konsumenckich, mających na celu stwierdzenie, że dane postanowienia umowne mają charakter nieuczciwy (np. roszczeń o ustalenie bezskuteczności postanowień, nieważności umowy lub nieistnienia stosunku prawnego zawierającego postanowienia niedozwolone), **jednak nie stoją na przeszkodzie** przedawnieniu roszczeń restytucyjnych będących następstwem takiego stwierdzenia, tj. np. roszczeń o zwrot świadczeń spełnionych w wykonaniu postanowień nieuczciwych.

80. Prowadzi to do wniosku, że konsument może powołać się na niedozwolony charakter postanowień umowy również po zakończeniu jej wykonywania, jak to nastąpiło w sprawie niniejszej. Z lektury uzasadnień przywołanych wyroku TSUE w sprawie C-776/19 i uchwały SN w sprawie III CZP 6/21 płynie jednak wniosek, że powinno to nastąpić **w rozsądnym czasie** od momentu, w którym przy zachowaniu należytej staranności mógł powziąć wiedzę o niedozwolonym charakterze kwestionowanych postanowień, skoro w takim właśnie „rozsądnym” terminie może wyrazić następczą akceptację dla ich stosowania.

81. Przechodząc do oceny zasadności roszczenia o zapłatę w kontekście powyższych uwag, w pierwszym rzędzie należy wskazać, że skoro po eliminacji niedozwolonych postanowień umowę można byłoby wykonywać, nie ma mowy o jej upadku wskutek następczej nieważności, co przesądzało o braku zasadności żądania zwrotu całości świadczeń spełnionych w jej wykonaniu.

82. Bezskuteczność wskazanych postanowień dotyczących indeksacji, przy zachowaniu mocy wiążącej umowy w pozostałym zakresie (jako umowy wykonywanej wyłącznie w PLN), oznacz natomiast, że odpada jedynie podstawa prawna, z której wywodził się obowiązek spłaty kolejnych rat kredytowych w wysokości ustalonej z zastosowaniem wadliwych postanowień i tylko w takim zakresie, w jakim przewyższałaby wysokość rat, które byłyby ustalone bez stosowania tychże postanowień.

83. Potencjalna nadpłata staje się bowiem w takim przypadku świadczeniem nienależnym w rozumieniu art. 410 k.c.

84. Stosownie do art. 410 k.c. w przypadku świadczeń nienależnych zastosowanie znajdują przepisy art. 405 i nast. k.c., które przewidują obowiązek zwrotu korzyści uzyskanych kosztem innej osoby.

85. Zgodnie z poglądem przyjętym przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 7.05.2021 r. w sprawie III CZP 6/21, w przypadku następczej nieważności umowy kredytowej po obu jej stronach powstają odrębne roszczenia o zwrot świadczeń nienależnie spełnionych. Ostatecznie zatem świadczenia te podlegają zwrotowi niezależnie od siebie, bez konieczności badania z urzędu, czy ich wzajemna wysokość prowadzi do powstania stanu wzbogacenia, który byłby miarą zwrotu różnicy między tymi świadczeniami (uwzględniając to, że Sąd Najwyższy nadał wskazanej uchwale moc zasady prawnej, co oznacza, że będzie ona stosowana przez ten sąd również w innych sprawach, za konieczne należy uznać odstępnie od poglądów, jakie sąd w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę wyrażał w tym zakresie przy rozpoznawaniu innych spraw o analogicznym charakterze). Z uwagi na przedstawioną w tym orzeczeniu argumentację, znajduje ono pełne zastosowanie również w przypadku stwierdzenia następczej bezskuteczności części postanowień umownych o niedozwolonym charakterze.

86. Przy rozstrzygnięciu o zwrocie świadczeń bezzasadne byłoby przy tym powoływanie się na brak obowiązku ich zwrotu z uwagi na przepisy art. 411 k.c., gdyż w pkt. 1 tej regulacji wyraźnie wskazano, że nie dotyczy sytuacji, w której zwrot ma dotyczyć świadczenia spełnionego m.in., w wykonaniu nieważnej czynności prawnej – co przez analogię odnieść należy również do wykonania czynności częściowo bezskutecznej.

87. Strona powodowa spłacając kredyt nie spełniała również świadczeń z tytułu umowy przed nadejściem terminu ich wymagalności, ani świadczeń przedawnionych (art. 411 pkt 3 i 4 k.c.), skoro z uwagi na częściową bezskuteczność umowy nie była zobowiązana do spłat w wysokości obliczonej z zastosowaniem postanowień bezskutecznych. Nie mogła też dokonywać nadpłat kredytu, gdyż skoro nie miała świadomości spełniania świadczenia w nieprawidłowej wysokości, nie mogła powziąć takiego zamiaru w stosunku do rat o wysokości prawidłowej.

88. W konsekwencji żądanie zwrotu nadpłaty świadczeń spełnionych w okresie objętym pozwem należałoby co do zasady uwzględnić – w zakresie, w jakim z zastosowaniem niedozwolonych postanowień pozwany pobrał od strony powodowej kwotę wyższą niż byłaby należna na podstawie umowy pozbawionej tych postanowień.

89. Dotyczyłoby to zatem nadpłat powstałych w wyniku stosowania przeliczeń kursowych, a z uwagi na bezskuteczność postanowień aneksu dotyczących spłaty w walucie indeksacyjnej, całości spłat w tej walucie – w okresie objętym pozwem.

90. Wobec braku zgodności stron co do powstania takiej nadpłaty i jej wysokości (pozwany zaprzeczył wyliczeniom strony powodowej, ale uchylił się od przedstawienia swoich wyliczeń, mimo że zobowiązywano go do uczynienia tego w odpowiedzi na pozew), w celu ustalenia, czy do takiej nadpłaty doszło, należałoby dopuścić dowód z opinii biegłego z zakresu rachunkowości, którego obliczenia mogłyby stanowić podstawę do rozstrzygnięcia.

91. Niemniej, nawet gdyby biegły wyliczył, że do takiej nadpłaty rzeczywiście doszło, **również w takiej części powództwo nie powinno zostać uwzględnione. W ocenie Sądu bowiem spełnienie świadczeń przez powodów czyniło i czyni zadość zasadom współzycia społecznego, a to - zgodnie z art. 411 pkt 2 k.c. - wyłącza obowiązek ich zwrotu.** Z tego względu dowód z takiej opinii pominięto, uznając, że poniesienie związanych z tym kosztów niepotrzebnie obciążałoby stronę powodową (gdyż to ona wniosła o jego przeprowadzenie).

92. Z uwagi na specyficzny charakter sankcji z art. 385¹ k.c., wynikający z charakteru tego przepisu i dążenia do zapewnienia skutecznej ochrony konsumentów przewidzianej w dyrektywie 93/13/EWG, ostatecznie wybór tego, czy zaakceptować niedozwolone postanowienie umowne i tym samym wykonywać umowę w całości, czy też nie wyrazić takiej akceptacji, narażając się nawet na niekorzystne skutki z tym związane w postaci nieważności umowy, pozostawiono konsumentowi. Reasumując trafne w tym zakresie stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w uchwale w sprawie III CZP 6/21 (z powołaniem na wcześniejsze orzeczenia TSUE), decyzję w tym zakresie konsument powinien podjąć w rozsądnym czasie od momentu, w którym obiektywnie rzecz ujmując, przy zachowaniu należytej staranności mógł powziąć wiedzę o tym, że umowa zawiera postanowienie niedozwolone. Co oczywiste, również w rozsądnym czasie powinien swoją decyzję oznajmić kontrahentowi, czyli przedsiębiorcy (w niniejszej sprawie Bankowi), który niedozwolone postanowienie wprowadził do umowy. Dopiero bowiem po przekazaniu informacji o świadomej decyzji konsumenta przedsiębiorca może zareagować na związane z tym skutki, chociażby spełniając jego żądania.

93. W ocenie Sądu datą, w której kredytobiorcy dowiedzieli się lub mogli z zachowaniem przeciętnej staranności i obiektywnie powziąć wiedzę o niedozwolonym (nieuczciwym) charakterze postanowień umów kredytów indeksowanych lub denominowanych w walucie obcej uprawniających kredytodawców do swobodnego i samodzielnego ustalania kursów wymiany, była data wejścia w życie ustawy antyspreadowej, tj. 26.08.2011 r.

94. Ustawa antyspreadowa stanowiła bowiem reakcję na sytuację związaną z nagłym wzrostem kursu waluty szwajcarskiej w stosunku do waluty polskiej i trudności, jakie niektórzy kredytobiorcy zaczęli mieć w spłacie kredytów indeksowanych lub denominowanych do tej waluty, jak również była efektem zastrzeżeń co do swobody ustalania kursów wymiany przez kredytodawców, czyli banki. Zgodnie z zapisami tej ustawy nałóżono na banki obowiązek wprowadzenia w umowach szczegółowych zasad określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu, a nadto umożliwienia kredytobiorcom spłaty bezpośrednio w walucie, a w tym celu bezpłatnego otwarcia i prowadzenia odrębnego rachunku (por. art. 69 ust. 2 pkt 4a i art. 75b pr. bank.).

95. Ustawa antyspreadowa jest aktem prawa powszechnie obowiązującego i została ogłoszona w sposób umożliwiający bezproblemowe zapoznanie się z jej treścią; była również szeroko komentowana w środkach masowego przekazu, co umożliwiało powzięcie wiedzy o jej treści, skonfrontowanie jej z zapisami poszczególnych umów i przekonanie się o uczciwości lub nieuczciwości konkretnych postanowień.

96. W konsekwencji, również w rozsądnym czasie od daty wejścia w życie ustawy antyspreadowej, tj. od 26.08.2011 r., konsument powinien poinformować swojego kontrahenta o kwestionowaniu niedozwolonych postanowień.

97. Mając na względzie to, że w ramach wymienionej ustawy na banki nałożono szereg obowiązków zmierzających do usunięcia wadliwości zapisów dotyczących kształtowania kursów, co również wymagało czasu, za najpóźniejszy termin, do którego kredytobiorca - konsument powinien i obiektywnie mógł podjąć decyzję o braku akceptacji i poinformować o niej bank, w ocenie Sądu należy uznać datę całkowitej spłaty kredytu, która skutkuje wygaśnięciem zasadniczych zobowiązań z umowy kredytowej.

98. Jeżeli kredytobiorca - konsument tego nie uczynił i bez zgłaszania bankowi żadnych zastrzeżeń dokonał terminowej lub wcześniejszej spłaty całego kredytu, mimo posiadanej wiedzy na temat niedozwolonych postanowień, w ocenie Sądu powinno się uznać, że w sposób milczący dokonał ich akceptacji, a spełnienie świadczenia i całkowite wykonanie umowy należy uznać za zgodne z zasadami współzycia społecznego.

99. Zgodnie z art. 411 pkt 2 k.c. wyłącza to obowiązek zwrotu przez Bank świadczenia otrzymanego od kredytobiorcy, a pewne poszerzenie zakresu stosowania przepisu art. 411 pkt 2 k.c. w stosunku do dotychczasowej praktyki jawi się natomiast jako konieczne – z uwagi na novum, jakim w polskim systemie prawnym jest sankcja z art. 385¹ k.c. i sposób jej rozumienia w kontekście uprawnień konsumenta i dążenia do zapewnienia mu skutecznej, ale też nie bezwzględnej ochrony, zwłaszcza przed skutkami jego własnych zaniechań lub zaniedbań wynikających z braku zachowania elementarnej staranności, przy uwzględnieniu podstawowych zasad rządzących życiem społecznym.

100. Jedną z takich podstawowych zasad jest zasada lojalnego dotrzymywania zobowiązań (pacta sunt servanta), której wyrazem są zresztą przepisy art. 353 § 1 k.c. i art. 354 k.c. Jest to aktualne zwłaszcza w przypadku umowy długoterminowej, jaką z reguły jest umowa kredytu bankowego. Jeżeli zatem obie strony spełniają swoje zobowiązania i realizują ich zasadniczy cel, a do ich wykonywania nie ma zastrzeżeń, jak również nie ujawniono faktów, które świadczyłyby, że jedna ze stron z zastrzeżonych dla siebie i niedozwolonych uprawnień skorzystała w sposób krzywdzący drugą stronę, względnie naruszając dobre obyczaje, spełnienie świadczeń z takiej umowy czyni zadość wskazanej zasadzie. Tym samym nie powinno żądać się ich zwrotu, nawet jeżeli umowa, na podstawie której sobie świadczyły, okazała się nieważna.

101. Odmienne zatem niż przy ocenie, czy dane postanowienie ma charakter niedozwolony, w omawianym aspekcie istotnym może okazać się, jak umowa była wykonywana – o ile strony pozostawałyby w tym zakresie w sporze.

102. Przenosząc powyższe uwagi na niniejszą sprawę należy zauważyć, że z żadnych dowodów nie wynika, aby do chwili zakończenia spłaty kredytu strona powodowa kiedykolwiek kwestionowała skuteczność postanowień umowy w zakresie ustalania przez pozwanego kursu waluty do rozliczenia spłat, chociaż już w dacie wcześniejszej całkowitej spłaty kredytu mieli przekonanie, że będą występować z roszczeniami na jej tle, związanymi z postanowieniami o charakterze niedozwolonym.

103. Dostrzec trzeba, że Bank wykonał swoje zasadnicze zobowiązanie i udostępnił umówioną kwotę, zaś strona powodowa zrealizowała zasadniczy cel kredytu, jakim była spłata kredytu w innym banku za środki z kredytu oprocentowanego niższą stawką, niż kredyt nieodwołujący się do waluty obcej, a w związku z tym oprocentowany stawką wyższą (PLN ze stawką WIBOR).

104. W żaden sposób nie próbowano przy tym wykazać, że gdyby strona powodowa zaciągnęła taki właśnie kredyt (PLN ze stawką WIBOR) suma jej spłat byłaby mniejsza lub chociażby porównywalna w stosunku do spłat rzeczywiście

dokonanych, co może sugerować, że niższa stopa oprocentowania wystarczająco rekompensowała wzrost kursu waluty szwajcarskiej.

105. Nie wykazywano również, aby w toku wykonywania umowy Bank ustalał kursy w sposób rzeczywiście dowolny, tj. z oderwaniem od uwarunkowań rynkowych, wskutek czego strona powodowa spłacała kwotę znacząco wyższą niż należałaby się, gdyby zastosować kurs innego banku, kurs kantorowy, czy też kurs publikowany przez Narodowy Bank Polski.

106. Nie próbowano nadto wykazywać, że za wzrost kursu waluty szwajcarskiej odpowiadał bezpośrednio pozwany.

107. Oznacza to, że toku wykonywania umowy Bank rzetelnie, uczciwie i bez wykorzystywania spornych postanowień z naruszeniem interesu kredytobiorcy lub dobrych obyczajów, wykonywał swoje zobowiązania i mógł oczekiwać tego samego od strony powodowej.

108. Spełnienie świadczeń z umowy, która **była wykonywana bez zastrzeżeń i wątpliwości** przez obie strony aż do czasu jej zakończenia, przy uwzględnieniu, że kredytobiorca **nigdy nie sygnalizował** zamiaru kwestionowania jakichkolwiek postanowień, w tym odnoszących się do stosowanych do rozliczeń kursów waluty, w ocenie Sądu czyni zadość zasadom współżycia społecznego. Sprzeczne z tymi zasadami jawi się natomiast kwestionowanie takiej umowy, np. dlatego, że w pewnym okresie jej wykonywania z uwagi na obserwowany w skali całego świata wzrost rynkowego kursu waluty szwajcarskiej raty spłaty były wyższe niż kredytobiorca tego oczekiwał – skoro o takim ryzyku kredytobiorca był informowany, a nie było kwestionowane, że ogólnosiątkowy wzrost kursu tej waluty nie był spowodowany działaniami pozwanego.

109. W konsekwencji, zgodnie z art. 411 pkt 2 k.c., strona powodowa nie może domagać się zwrotu spełnionych świadczeń w żadnym zakresie.

110. ***Z tych przyczyn powództwo o zapłatę wskazanych w pozwie kwot z powołaniem na alternatywne twierdzenie o konieczności zwrotu całości świadczenia powodów z uwagi na nieważność umowy lub jego części z uwagi na nadpłaty, do jakich miało dojść w wyniku stosowania niedozwolonych postanowień, oddalono w całości – jak w pkt. I sentencji wyroku .***

111. Czyni to zbędnym odnoszenie się do ewentualnego zarzutu zatrzymania podniesionego przez prawidłowo umocowanego w tym zakresie pełnomocnika pozwanego na rozprawie w dniu 18.10.2021 r.

KOSZTY PROCESU

112. Zgodnie z art. 98 k.p.c. strona przegrywająca proces jest zobowiązana do zwrotu kosztów stronie wygrywającej.

113. Żądania pozwu zostały oddalone w całości, zatem na rzecz pozwanego zasądzono od powodów koszty procesu obejmujące opłatę za pełnomocnictwo (17 zł) i wynagrodzenie pełnomocnika głównego (radca prawny) w stawce wynikającej z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.